

KATONÁÉKNÁL IS TÖBB A BŰN...

... és egyre kevesebb a titok

(Legfeljebb másfél-két éves az élmény, aminek előzménye: szegedi katonák éjszakai kizárólag lakóautókból, és autótól fosztogatottak. Amikor már több teherautó és „harci jármű” is sztereo berendezéssel volt felszerelve – s ez odabenn senkinek sem tűnt föl – akkor buktak le egy éjjel a városban. Telefon telefont követett az információk megszerzése érdekében, egészen a Honvédelmi Minisztériumig. Alapos kiértesítés után közölték, ki és mit csinált. Az azonban nem kerülhetett be az újságba: az illetők katonák. „Megingattam a fegyveres erőkre vetett bizalmat!” – mondták. Ehhez képest nem kis változás, hogy innál szó eshet a katonai ügyességi vizsgálatokról is. A háttérvizsgálatok szándékával kerestem fel Pap Jánost, a szegedi katonai ügyesség vezetőjét.)

– Nem sokkal korábban még nehezen volt elképzelhető egy ilyen beszélgetés. Ezután a katonai büntetőeljárások is nyilvánosak lesznek?

– Eddig sem volt takargatnivalónk. De most már én dönthetem el, hogy adok-e tájékoztatást egy-egy ügyben, vagy nem.

– Szeretném, ha a civil igazságszolgáltatás bástyaival összehasonlítva fölvetné az egyenruhások hivatalának fölépítését.

– Hadd szögezzem le, mi is ugyanúgy az ügyészi szervezethez tartozunk, mint civil kollégáink. Mi a legfőbb ügyészhez egyik helyettesén, a katonai főügyész személyén keresztül kapcsolódunk – mondta Pap János – A különbség például az, hogy a 20 civil főügyéssel szemben nálunk öt területi katonai ügyesség működik. Budapest, Győrben, Kaposváron, Debrecenben és Szegeden. Szegedhez három megye: Bács, Békés és Csongrád tartozik. Az ügyesség vezetője főügyési jogkörben jár el, ami azt jelenti, hogy mindenféle büntetési végzetés hatáskörébe tartozik, kivéve a politikaiakat. Ebben a budapestieknek kizárólagos hatáskörük van.

– Kikkel szemben jár el a katonai igazságszolgáltatás?

– A jogi értelemben vett katonák, vagyis a fegyveres erők és testületek minden hivatásos tagja hozzánk tartozik: katonák, rendőrök, határőrök, munkásőrök, a büntetés-végrehajtás dolgozói, valamint a kormányőrök. Hozzájuk tartoznak az ezen testületeknél dolgozó polgári alkalmazottak is, ha a „büntetési végzetés” munkaviszonyukkal összefüggésben „követék” el. Polgári személlyel szemben még akkor járunk el, ha katonával közösen követ el valami büntetendő, vagy felbújtó, büntetési része van, illetve ha civil ember a honvédelem érdekeit sértő büntetési végzetést követ el – ilyen azonban 20 éve nem volt. Még egy

lényeges pontja munkánkban, hogy szovjet katonák ügyeiben is mi dolgozunk.

– Ók mit követnek el?

– Szerencsére a mi területünkön ritkán vannak súlyosabb ügyeik. Leggyakoribb a vagyon elleni és a közlekedési büntetési végzetés.

– Az ezekről szóló peranyagok is nyilvánosságra hozhatók?

– Nem titkosak.

– De nem is igen hallunk róluk?!

– Nézze, a legszúlyosabb eseteket, mint amilyen például a székesfehérvári taxisofőr meggyilkolása volt, megírta a sajtó. Egyébként van egy olyan szabály, hogy tájékoztatás előtt illik szólni a szovjet félnek...

– Szeretném, ha munkájukat folyamatosan összehasonlítaná a polgáriakra érvényes büntetőeljárással.

– Nincs külön nyomozhatóságunk, így nálunk az ügyész egy személyben nyomoz és képviseli a vádat. Szerintem ez azért jó, mert nemcsak egy aktát lát, hanem kapcsolatban van az emberrel, és reálisabban tudja megítélni az ügyét, megkeresve a mentőkörülményeket is.

– Milyen lehetőségük van a védelemre a gyanúsítottaknak?

– Úgyvédelet ugyanúgy kérhetnek, de arról a listáról, melyen az Igazságügyi Minisztérium által jóváhagyott védők szerepelnek. Ezen például Szegeden az ügyvédek mintegy negyven százaléka van rajta. A listát a kamarák szokták ötvenként előterjeszteni. Az ügynevezett titkos ügyekben, ami csupán 2-3 van évente, kevesebben dolgoznak közülük – e listán belül is vannak erre feljogosítottak.

– Hogyan zajlik a bírósági eljárás?

– Ugyanúgy bíróból és két népi ülnökből áll a tanács, mint a civil eljárásban. Nem előírás, de általában úgy van: ha rendőr a vádlott, az ülnökök is rendőrök, ha katona, akkor katonák. Az viszont előírás, hogy az ülnökök

nem lehetnek alacsonyabb rendfokozatúak a vádlottal. Lényeges különbség, hogy nincs városi szintű bíróság, tehát a katonai bíróságokon tárgyaló ügyek másodfokon már a Legfelsőbb Bíróság katonai kollégiuma elé kerülnek.

– Szigorúbb szabályok vonatkoznak az egyenruhásokra?

– Ugyanazok a büntető jogszabályok érvényesek nálunk is. Hogy katonaként követ el valaki köztörvényes büntetési végzetést, az nem súlyosítja a megítélést. Van azonban a büntető törvénykönyv végén egy fejezet, az abban szereplő bűnöket csak katona követheti el – ilyen például az országgyűlési vétség.

– Milyen büntetés-végrehajtási szabályok vonatkoznak a katonákra?

– Alapvetően ez is egyezik a polgári szabályokkal, némi kiegészítéssel. A katonákra vonatkozólag van egy olyan lehetőség, ami a civileknél nincs. Ha az elkövetett cselekményért a megrovást túl enyhé, a bíróság elé állítást túl súlyos büntetésnek tartjuk, parancsnoki fegyelmi hatáskörrel utalhatjuk az ügyet. A szabadságvesztés büntetés esetén ha a bíróság megtartónak ítéli az illetőt az állományban, akkor is vannak fokozatok: fogda, vagy fegyelmező zászlóalj.

– Ezt hívják közismertebben futkosónak?

– Igen.

– S ha nem tartják meg az elítéltet az állományban?

– Akkor le kell szerelni, és ugyanolyan civil börtönbe megy, mint más elítéltek.

– Vannak cselekmények, amelyeket eddig különösen sürű homály fedett. Ilyenek például az orvospercek, melyek civil gyakorlatban is ritkaságnak számítanak. S nem azért, mert nincsenek műhibák, hanem, mert az orvosok „falaznak” egymásnak.

– Természetesen a katonaoszorokkal szemben mi járunk el. S hogy nem vagyunk elfogultak és a mi szakértőink nem mentik ki a kollégáikat, azt az is mutatja, hogy nálunk nem egy súlyos ítélet született már orvosok perében.

– Ha ritkák is a „lövöldözések”, azokról különösen sok a sutogás...

– Tizenkilenc éve vagyok az ügyészségen, ezalatt jótalant fegyverhasználat tudomásom szerint nem volt. De, hogy egyáltalán lövöldözés volt, az is nagyon ritka. Legutóbb, talán három éve a Bárka étteremnél volt egy eset, amikor kilőtték a kést egy rendőrré támadó férfi kezéből. Ezért dicséretet kapott az illető kolléga.

– A jogszerűséget mindig vizsgálják?

– Ha személy ellen használják a fegyvert, akkor igen. Ha például egy autó gumiját lövik ki, azt külön nem vizsgáljuk, csak ha más körülmény indokolja.

– Több szervezet dolgozója a hatáskörükbe tartoznak. Melyik minisztérium az Önök jöhatóság?

– Egyik sem. A félreértést az okozza, hogy bár a Legfőbb Ügyesség a gazdánk, hivatásos katonák vagyunk, rendfokozattal.

– Ön is?

– Természetesen. Én alezredes vagyok. Ezzel együtt a Honvédelmi Minisztériumnak semmi befolyása nincs a katonai ügyességekre.

– A fizetésüket kitől kapják?

– A Honvédelmi Minisztériumtól. De az arányokat az ügyesség állapítja meg, például helyettesem esetében is, aki rendőr. Ez egy megállapodás a BM és a HM között. Három évig, amíg helyettes voltam, én is a BM-hez tartoztam.

– Van-e katonai ügyességeknél statisztikájuk a bűnözésről? Netán összehasonlító adatok a civil lakosság bűnözési arányaival.

– Összehasonlító adat biztos nincs, hisz abból következtetni lehetne a fegyveres erők létszámára. Annnyit mondhatok: évi 7–800 ügyünk van a három megyében, s ez nagy terhet ró az ügyészeinkre. Annál is inkább, mert a törvényesség vizsgálatát is ők végzik. A társadalmi jelenségektől, folyamatoktól persze a fegyveres testületek sem függetlenek – a bűnösök száma itt is növekszik.

– Vagyis ezután a katonai bíróság tárgyalásain is ott lehetnek az újságírók?

– Bizonyára. Persze illik a szándékot bejelenteni a bíróság elnökének. A tárgyalás egy katonai körletben folyik, s oda belépni – ahhoz kell az ő beleegyezése.

PAPP GYÖRGY METSZETE

BORDÁS MÁTYÁS

Szélben

Finom fodrait hajdnak sodorja, hinti szét... bágyadt tekintetem lásd újra el, lángod mint locsol

Füstölög a lég köntöse, különös varázs elibem s már óceánt rémlek ajak – reteszed mögött

Égess, legyek hamuvá majd – bánom is én – asszony, te szent rév-végtelen, vak küszöbén könyöklök érted

a lémeik.

Párbeszéd filozófusok és teológusok között

A nemzeti közmegegyezés szellemében találkozó zajlott le a József Attila Tudományegyetem Filozófia Tanszékének oktatói, valamint a Szegedi Katolikus Hittudományi Főiskola (Teológia) tanárai között. A párbeszéd folytatása annak az együttműködési folyamatnak, amely félretéve a világszerte különbségeket, már régebben elkezdődött és arra irányul, hogy hozzájáruljon bizonyos közös gondok megoldásához. A találkozó részt vett az Allami Egyháziügyi Hivatal Csongrád megyei vezetője és több olyan egyetemi oktató, aki tudományos kutatásában, tevékenységében kapcsolódik a katolikusokkal folytatott párbeszédhez.

A megbeszélés előzményeihez hozzá tartozik, hogy az elmúlt évben egy országos, Lukács József emlékkonferencián, már több előadás, kisebb vita indította el a párbeszédet és az ismerkedést, amit folytatott a szegedi Teológián rendezett találkozó: teológusok és a valláselmélet, a valláspolitikai kérdéseivel foglalkozó oktatók részvételével. Ezen túl a Filozófia Tanszéken a filozófia szakos hallgatók számára, már rendszeressé vált, a teológusok előadás-tartása, főleg azokból a témakörökből – valláselmélet – amelyekben a teológia jó szakemberrel rendelkezik. Mindezekkel együtt a személyi kapcsolatok is bővültek és intenzívebbé váltak, lehetőséget adtak az együttműködés kiszélesítéséhez.

A teológus-filozófus találkozó – mint erre Turai Alfréd a Hittudományi Főiskola rektora és Horucz László a JATE Filozófiai Tanszék vezetője utaltak – olyan együttműködés felé egyengeti az utat, amelyek közhasznúak lehetnek társadalmunk számára. Példát kívánunk adni arra, hogy eltérő világnézetet vallók között is lehet gyümölcsöző együttműködés, különösen akkor, ha közös feladataik is vannak. Vitán felüli közös feladatnak tekinthető: a társadalmi közérköles, az emberi pszichikum szükségleteivel való foglalkozás, kitüntetetten az ifjúság, az ifjúság erkölcsi nevelésének és morális fejlődésének az ügye. Az érintkezési, kapcsolódási pontok töbsége az oktatás és a tudományos kutatás területén található. A filozófia korszerű egyetemi oktatása most kezd valóságossá válni, a Teológiánkon több száz éve folyik a filozófiaoktatás, és a filozófia az egyik legjelentősebb tárgy; az első két évben: heti 6–8 órában tanulnak filozófiát, ami körülbelül ötször több annál, amit ma, Magyarországon egyesek az állami oktatásban „be akarnak vezetni”, és amely így kb.

2-3-szor lenne: óraszámában kevesebb annál, amit a legfejlettebb országok egyetemlein oktatnak. A filozófiaoktatás, a filozófia szakkérdései, módszertani problémák több dimenzióban is előkerültek és ígértesek abból a szempontból is, hogy lehetőség nyílik hasznos tapasztalatok kölcsönös átadására.

A találkozó egyik célja az volt, hogy a résztvevők jobban megismerjék egymást emberileg is és ezáltal közelebb kerüljenek egymáshoz, jobb alapot teremtsenek az együttműködés számára. Ezt szolgálta, hogy mindenki ismertette tevékenységét, kutatási témáját, oktatói munkáját, végsősoron bemutatva önmagát, megteremtve az emberközeliség lehetőségét, amelyre a későbbiek során, a baráti beszélgetéseknél további lehetőségek adódtak. Közben azonban, a teológia tanárai megtekintették a Filozófia Tanszék oktatási terméit, eszközeit, mindenkéltől a Társadalomelméleti Tanszék közös könyvtárát, a használt tananyagokat.

A baráti beszélgetések, a közben alakult ad hoc csoportosulások, tették ki az együtt töltött idő nagyobbik részét, és minden biztonnal ennek lesz a jövőben is a legnagyobb hatása, itt került terítékre legtöbb probléma, és az együttműködésre vonatkozó legtöbb elképzelés is itt fogalmazódott meg. Körvonalazódott többek között, hogy a teológia oktatói továbbra is vállalnak előadásokat a vallástörténeti, valláselméleti kurzusokon, sőt a későbbiek során speciálkollégiumok megtartására is lesz lehetőség. Együttműködés alakulhat ki a könyvtárak között is, mert mindkét könyvtár rendelkezik olyan könyvekkel, amelyek a másik fél számára hasznosak lehetnek. Szóba került a tananyagok kérdése is, a kölcsönös érdeklődés ezel kapcsolatban is igen élénk volt, és valószínű ez lesz a jövőbeni együttműködés egyik állandó területe, ahol sor kerülhet tananyagvitákra, tananyag-korszerűsítési együttműködésre.

Komoly feladatok vállalását jelentheti az ifjúság erkölcsi neveléséből adódó teendők feltérképezése és eredményes megvalósítása. Közismerten az ifjúság életvitelében, erkölcsiségében nincs minden rendben, sőt van néhány nyugtalanító tünet is. Közös érdek, hogy ezeket megismerjük és a saját területünkön a saját eszközeinkkel tegyünk is valamit megszüntetésükért. Közösen, összefogással, sőt bizonyos munkamegosztást vállalva ez könnyebben mehet, eredményesebb lehet, mintha külön-külön végeznénk. Az együttműködés szak-

mai vitákban is széles keretek között lehetséges, hisz számos olyan filozófiai, etikai kérdésfelvetés ismert, amelyeket meg kell válaszolni, illetve amelyek megválaszolásánál az álláspontok közel állnak egymáshoz, de jó azt is tudni, hogy a másik fél álláspontja miben és miért tér el. Az egyik nagy tisztázandó kérdéscsoportot az erkölcs jelenti, és ez ma nem csak elméleti probléma. Az erkölcsi viszonyokban nagymértvű szabadság, fellazulás következett be, esetenként szembetűnő az eldurvulás, az önzés kiszélesedése, nem is beszélve néhány, napjainkban magyar betegségeknél nevezhető jelenségről, mint öngyilkosság, alkoholizmus, a szülékek számáraán egészségételen visszaesése, a bűnözés számának megugrása stb. Ehhez kapcsolódva tisztázandók elméleti összefüggések is, de nagyon lényeges a gyakorlat dimenziója, mit lehet ezek ellen tenni, melyek a célra vezető eszközök, hogyan lehet a szükséges erőket összefogni? Párbeszéd számára más kérdések, más területek is adódtak, azonban nincs értelme siettetésnek, túl sokat markolnának, bár az élet nagyon sok esetben sürget, de a helyes, gyümölcsöző párbeszédet is meg kell tanulni, egyik pillanatról a másikra – figyelembe véve a múlt súlyos terheit – nem lehet mindent megoldani. A jelenlegi kép azt mutatja, hogy a reális szükségleteken túl, adott az a jó szándék is, amely a kezdeti nehézségeken átsegíthet, és a párbeszéd, az együttműködés tartósan is valósággá válhat.

A katolikusokkal folytatott párbeszédnél túl a Filozófia Tanszék nyitott más vallások irányába is. Már eddig is tartottak előadásokat más vallások képviselői is és a jövőben ezt rendszeressé kívánjuk tenni, mert a hallgatók így kaphatnak a vallásról megfelelő képet, tovább ilyen igény mind megvalósítható a hallgatóknál. A párbeszédet nem önmagukért kívánjuk folytatni, hanem azért, mert reális szükségletek indokolják, és egyben a szükségletek a meghatározóak abban a relációban is, hogy milyen intenzitással, milyen területeken és milyen keretek között folytatjuk a jövőben. Már az eddigi lépések is hasznosaknak bizonyultak a résztvevő felek és az egyetemi hallgatók számára, de talán bízni lehet abban, hogy szellemiségük szélesebb társadalmi régiókra is kisugározhat, és a társadalom egésze is profitálhat eredményeiből.

HORUCZI LÁSZLÓ

BALOGH TAMÁS